

Bene Zoltán

EGY TÖRTÉNET VÉGE

„Kikopik az ember,
önmagából kikopik.”
(Szilágyi Domokos)

Azt beszéltek, valaha divatos, körülrajongott táncosnő volt a helyőrségi klubban, ami mára művelődési házzá lépett elő, vagy fokozódott le, ahogy tetszik, s ahol nem is olyan régen még patkányok orra kacsintott vissza a vizezőre a fajanszcészéből. Régen lehetett a világot jelentő deszkák férfibálványa, az bizonyos, az utolsó időkben ugyanis rút, töpörödött, koszos, büdös, fogatlan, egészen visszataszító öregasszony volt csupán, közmegvetés és neveltség tárgya, semmi más. Az arca folyvást kisebesedett, haja ragacsosan, sárgás színűzetű csimbókokban bukkant elő a halántékánál és piros foltoktól tarkálló homlokánál foszladozó kendője alól, a kezei varasak voltak, a piszkos szoknya alól elővillanó pipaszár lábszárai nemkülönben. Ormótlan férficipőket viselt vastag, bokáig túrt térdzoknikkal, a vállán pedig horgolt kendőt. Mindig a kocsmának ugyanabban a sarkában kucorgott, kisfröccs vagy nagyfröccs állt előtte az asztalon. Minden érkezőnek és távozónak jutott egy-egy megjegyzés a szájából, amely akár valami undok, nyálkás üreg okáda magából a selypegő, jobbára trágár szavakat.

Mari néniék hívták. Minden kedden be kellett mutatnia a pultosnak a városi fürdő igazolását, miszerint a hétvégén ott járt, testét lecsutakolták, fertőtlenítették. Ez az igazolás voltaképpen a bérlete volt, e nélkül nem engedték volna be az ajtón; és ő minden kedden hozta a gyűrött papiroset, a megfelelő helyen pecsétekkel és aláírásokkal, nehogy az utcán rekedjen, vagy másik lebujba kényszerüljön. Olyan szervesen tartozott ehhez az italméréshez, mint a pult vagy a falra felszerelt fogasok. Egyik-másik estén tánclépésben ment a mellékhelyiségig; előfordult, hogy valamelyik vendég, aki már rendszeren felöntött a garatra, ilyenkor derékon ragadta, megforgatta. Mari néni ettől vagy sikoltott, vagy szitkozódott. Mindkét esetben nagy sikert aratott produkciójával.

A törzsközönség adakozó kedvéből élt, nekik köszönhetően napi több liter kannás bort eresztett le a torkán fröccs formájában, és néha kiflit, szendvicset, zsömlét majszolhatott. Ám soha senkinek nem köszönte meg, ha az asztalára koppintott egy teli poharat, vagy elé csúsztatott egy péksüteményt, inkább valami durvaságot vágott a fejéhez, esetleg, amennyiben éppen jobb hangulatban üldögélt, fejhangon vihogott. Mégis sokan vendégelték meg – egyesek talán homályba vesző múltja miatt, amiről legendák keringtek, mások netán szánalomból, s akadtak, akik nagyravágyásból, hiszen Mari néni fröccse, harapnivalója által a csehó törzsvendégei közé számíthatták magukat. Néhányan magát a füstös, folyton zsúfolt vendéglátó ipari egységet is úgy emlegették: Mari néni kocsmája. Ilyen értelemben nevezetességnek volt nevezhető az elhasznált öregasszony, miként annak neveztek a hajdani táncosnőt, a férfiszívek tipróját.

Az Öreg általában a Mari néni által elfoglalt sarokkal szemben dőccent le valamelyik pecsétes terítőtű asztalhoz. Nagydarab, pocakos férfi volt, télen-nyáron makulátlanul tisztára suvickolt, barna bőrcipőt, szürke pantallót és egyszínű, gondosan vasalt inget viselt, hűvösebb időben kikopott könyökű sportzakót, hidegben fekete szövetkabátot. Zsíros karimájú kalapját maga elé helyezte a viaszosvászonnal letakart asztallapra. Csuklóján ezüstösen ragyogó, hatalmas számlappal bíró karóra villant elő. Kopaszodó fején virág formájú májfolt virított, orra duzzadtan, vörösen emelkedett ki pirosposzsgás arcából. Szőrös, vaskos kezével nagyjából tízpercenként emelte duzzadt ajkaihoz a söröskorsót, s minden ilyen alkalommal öt hosszút kortyolt a habos nedűből. Ilyenkor a tekintete a mennyezetet fürkészte. Évek óta minden áldott reggel betért a kocsmába, azonban soha senkivel szóba nem elegyedett, mindössze a pultosnak vetett oda foghegyről egy-egy mondatot olykor-olykor, mikor a rendeléseit leadta. Egyébiránt minduntalan korsó söröket ivott, délelőtt három-négyet, délután ötöt-hatot. Délben háromnegyed órára, egy óra hosszára távozott, nyilván ebédelni, majd visszatérte után sötétedésig maradt. Messziről érezhető volt rajta a magány, vagy talán egyfajta elhagyatottság, vigasztalanság. Az arca redőiből kiolvashatta bárki, aki kicsit hosszabban elidőzött ezen az iskolai terepasztalhoz hasonlatos ábrázaton, hogy esztendőik, talán évtizedek óta nem beszélgetett senkivel önmagán kívül, s nem mélyedt el másik arcban, legfeljebb abban, amelyik a tükörből nézett vissza rá. S az sem biztos, hogy legalább arra vetett egypár behatóbb pillantást néhanapján.

A nevet nem tudta senki. Hébe-hóba valamelyik ittasabb vendég leült mellé, de hallgatását senki nem tudta megtörni. Azt sem sikerült kitudni, tulajdonképpen kicsoda is az Öreg, de ugyanolyan elmaradhatatlan alkatrésze, mintegy berendezési tárgya volt az ivónak, mint Mari néni.

Egy ronda, csatakos őszi napon Mari néni nem érkezett meg a kocsnába. Csakhamar elterjedt a híre, hogy kórházban van. Az Öreg a harmadik korszó sörénél járt, mikor a fülébe jutott az újság. Nyugodtan emelte a szájához az italt, tekintete azonban nem a mennyezetet kémlelte, hanem Mari néni sarka felé kalandozott. Délután nem tért vissza.

A fehér szín szinte vakította. A fehér párnán a fehér arcot, amely már-már viaszmaszknak tűnt, a takarón a betegesen hófehér karokat a sárga hajzat ellensúlyozta és a sebek, foltok mindenfelé a bőr felületén. Csúnya látvány, állapította meg magában az Öreg. Egy légy végigszállt a beteg homlokán. Az Öreg nem hessegette el. Figyelte az élettelennek tetsző vonásokat, a vértelen, keskeny ajkakat, a szemek körül kialakult sötétbarna duzzanatokat. Megváltozott, innen közlelőleg még inkább, gondolta az Öreg. Bizonyosan mindannyian megváltozunk, megváltoztunk. Ő maga sem volt mindig ilyen mogorva pocakos, hajdan vékonydongájú, sokszor szigorú, de gyakran mosolygós embernek ismerték. Most meg már nem is ismeri senki. Ez az asszony pedig, akit ő még ifjúként ismert, rút vén boszorkány lett. A sok öröm és kéj nem hagyott rajta nyomot – vagy talán éppen az hagyta ezeket a förtelmes jeleket? A halál jeleit, a leépülés, a szenny jeleit... Az alkohol nyomai szintén tisztán olvashatóak. A halál lenyomatai azok is. Az Öreg sóhajtott. Ha ő kórházba kerülne, senki nem ülne így az ágya mellett, nem venné számba, mivé lett. A lány jutott eszébe. Húsz éve Ausztráliában él, tíz éve egy sort sem írt, a telefont sem csörgette meg.

– Tudod, hogy Ausztráliában él a lányod? – kérdezte halk szóval a halottfehér maszknak. – Egyáltalán tudod még, hogy van? Én segítettem ki annak idején. Mikor disszidált, nem tudom, honnan jutott eszébe, hogy hozzám forduljon, alig ismert. Én is egy név lehettem a listán, a feltételezhető apák listáján. Gondolom. Lehattunk rajta néhányan, csupa zászlósok, hadnagyok, főhadnagyok, egy-két őrnagy, alezredes, szép kis társaság, mondhatom! Vajon hányan élnek még közülünk?

Ezen eltűnődött. Úgy érezte, mint már korábban is oly sokszor, hogy túlélte mindenkit, legfőképpen önmagát. Túlélő, aki hanyatlik, egyre hanyatlik. Lassan, mint egy ókori keleti birodalom. Már semmire és senkire nem kíváncsi, kiváltképpen magára nem. Ámbár talán Mari nénire igen. Azért van itt. És talán miatta járt abba a lerobbant csapszékbe is. Emlékezett arra a napra, amikor először tévedt be oda. Nem ismerte fel a rozzant vénasszonyban az egykori közönségkedvenc táncosnót, de két korsó sör közben a szomszéd asztaltól fölébe kúszott a legenda, a mese a hajdanvolt dízőzről. A döbbenet vitte oda másnap megint, s harmadnap és a héten végig. A következő héten viszont már a megszokás vezette arra. Azóta is. Élete nagy részében a megszokás volt az úr, ezt be kell látni.

Felállt a székről, kisétált a folyosóra. Megállított egy nővért, a zsebébe csúsztatott egy bankjegyet.

– Ez az idős hölgy, aki itt fekszik az ajtónál, súlyosan beteg? – kérdezte.

Az ápolónő bepillantott a kórterembe. – Elég súlyos, de túléli. Egy-két héten belül kinn van.

Az Öreg biccentett és elment. Többet nem jött be a kórházba, inkább sört ivott.

Mari néni valóban kikerült a fehér szobából. Ott kuporgott ismét a megszokott, otthonosan szurtos kocsmasztalánál. Az Öreg, mint rendszeren, utána érkezett. Mikor benyitott az ivóba, elmerenghetett, mert olyat tett, ami soha életében nem fordult még vele elő: nem csukta be maga mögött az ajtót.

– Csukd be azt a kurva ajtót, vagy földugom a seggedbe az esernyőt és kinyitom! – rikoltott rá Mari néni, majd panaszos hangon megtoldotta: – Fázom, a kurva életbe!

Az Öreg visszafordult, kilincstre zárta az ajtót. Egyetlen pillantást sem vetett Mari nénire, kikérte a sörét, leült, ivott. A vénasszony dühösen nézett felé.

– Ez még sose hívott meg semmire – motyogta maga elé. Kicsit kerekesebb volt az arca, mint a kórház előtt. A bőre is egészségesebbnek tűnt, a haját is megmoshatták alaposan, mindenesetre halványabb sárga színben bújtak elő a rakoncátlan tincsek a kendő alól. A ruhája nem változott, a férficipő is ott klaffogott a lábán. Hanem mintha egy bibircsók nőtt volna az orra mellé. Három vasos szőrszál meredezett elő belőle. Bár ki tudja, lehet, hogy ez is

régóta ott csúfoskodik rajta, csak elkerülte az általános és hanyag figyelmet.

Az Öreg szinte undorral nézte, ahogy kislattogott a vécére. Visszafelé tánc lépésben jött, valaki derékon ragadta, ő azonban kitépte magát a kezéből, közben vihogott, mint egy csitri és káromkodott, akár egy kocsis. Az Öreg a fejét csóválta. Újabb korsó sört kért.

Egyszer találkoztak az utcán.

A negyedik hely volt ez az életükben, ahol találkoztak, s egyben az utolsó is. Az első hely a helyőrségi klub volt, a második a kocsmá, a harmadik a kórház. Negyedik helyszínnek, amely az utolsó lett, a folyóparti gyalogjárda kívánczik ide, a felsorolás végére. Az Öreg nagy ritkán letévedt oda, zsömlét harapdált műfogsorával, dobálta a galacsinná gyúrt, puha belet a sirályoknak. Figyelte, ahogy a madarak lecsapnak a sodrásba hulló fehér folyócskákra, felkapják azokat, kinyújtott nyakkal nyelik magukba, miközben a szellő hátán vitorláznak tovább. Mari néni nála is ritkábban járt arrafelé, holott apró, lepergett vakolatú háza nem messze állt onnan, kidőlt-bedőlt fakerítés mögött, gaztengerben. Csakhogy Mari néni vagy harminc éve nem szerette a vizet. Látni se. A folyót sem állhatta. Akkor is csak véletlenül tévedt arra, kótyagos fejjel, magában egy réges-régi slágert dúdolva. – Talán ezért nem vette észre az autót. Épphogy csak elétántorodott, ám olyan szerencsétlenül lökte föl a lökhárító, hogy a fejét az útpadkába verte. Ömlött belőle a vér.

Az Öreg talán a második ember lehetett, aki odaért. Nyögve guggolt le Mari néni mellé. Úgy érezte, a két savósínű, riadt szem az arcába bámul.

– Mi a fasz van? – kérdezte nyávogó, halk hangon a vénasszony.

– Semmi baj – mondta az Öreg. – Elütött egy autó. Jön már a mentő. Mindjárt itt lesz!

– Ismer engem?

– Negyven éve.

– Én is ismerem magát?

– Negyven éve.

– Akkor emlékszem! – emelte fel a hangját Mari néni. – Te vagy a János!

– Nem – keseredett el az Öreg.

A mentőautó fékezett a háta mögött.

– Én Mihály vagyok – suttozta.

De ezt a gondolatot Mari néni már nem hallotta.

Mihály főlegyenesedett. Arra gondolt, ennek a tetemnek már nincsen múltja és jövője, amiként hamarosan neki se lesz, ha maradt még mostanra belőle valami egyáltalán. Nem maradt, tudta: jelene van már csak.

Nézte, ahogy a mentősök letérdelnek az aprócska, összeszáradt test mellé, figyelte, ahogy az orvos int a sofőrnek, hogy nem kell a hordágy. Aztán sarkon fordult, elindult. Jelene még akad. Megiszik hát valahol egy sört.

(Ezredvég, 2005/5.)

BENE ZOLTÁN 1973-BAN SZÜLETETT KECSKEMÉTEN. PRÓZÁT ÍR.